

It

Europos Sąjunga
Regioninė politika

info regio

| Nr. 16 | 2005 m. gegužės mėn. |

panorama

Gera regioninės plėtros

praktika

Turinys

Gera regioninės plėtros *praktika*

Geros praktikos mokykloje

Dažnai galima išgirsti, kad Struktūrinių fondų įgyvendinimas yra Bendrijos pridėtinės vertės šaltinis. Tai atitinka tikrovę ypač dėl tam tikro Fondų valdymo parodytos geros praktikos skaičiaus per laiką nuo vieno planavimo laikotarpio iki kito bei per keitimąsi patirtimi tarp šalių narių ir regionų.

Vertinimas šalyse narėse tampa kokybiškesnis

2004 m. Regioninės politikos generalinis direktoratas išanalizavo 1-ojo ir 2-ojo tikslų įpusėtų programų vertinimus, kad būtų apibendrinti rezultatai ir iš jų paimti geros praktikos pavyzdžiai ateičiai.

Pavyzdys: Švedija

Einamieji ERPF (Europos regioninės plėtros fondo) darbai: Vokietija, Prancūzija, Jungtinė Karalystė, Graikija

Pavyzdys: Čekijos Respublika, Vengrija, Lenkija, Slovakija

Reportažas: airių sėkmės receptai

Sugebėjusi pasinaudoti visomis Europos teikiamomis paramos galimybėmis, pati neturtingiausia Europos Sąjungos šalis, praėjus trisdešimčiai metų nuo jos įstojimo 1973 m., tapo viena iš labiausiai klestinčių Sąjungos valstybių. Bet kas taip išjudino airius? Kokių slaptų gudrybių jie gali pašnibždėti naujosios šalims narėms? Geros praktikos puokštė.

Pavyzdys: Belgija

Pavyzdys: Ispanija

Einamieji ERPF darbai: Olandija, Danija, Portugalija, Italija

Nuotraukos (puslapiai): Europos Komisija (1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10), A.Janssens/Euro Liège TGV (11), Örebro län (12), AZ publica (13), Nicéphore Cité (13), Creggan Enterprises Ltd (13), URBAN Greece (13), Ministerstvo pro místní rozvoj (14), National Roads Authority (15), Dublin Bay Project (16), Women's Community Projects (Mullingar) Association Ltd (17), AEIDL (17), National University of Ireland, Maynooth (18), Région wallonne (19), URBAN II Noord aan de Rotte (21), Nordjyllands Amt (21), Ministério da Ciência, Tecnologia e Ensino Superior (21).

Viršelis: Geležinkelio stotis *Estação do Oriente* Lisabonoje (Portugalija) buvo pastatyta parodai *Expo 98* padedant Europos regioninės plėtros fondui.

Redaguojant šį numerį taip pat bendradarbiauta su Pierre Ergo, Véronique Faure, Veronica Gaffey, Jean-Luc Janot, José Luis Kaiser, Ann Martin, Catherine Mathot, Eirini Nikolaidou, Wolfgang Petzold.

Atsakingasis redaktorius: Thierry Daman, Europos Komisija, Regioninės plėtros generalinis direktoratas.

Žurnalas išspausdintas anglų ir prancūzų kalbomis perdirbtame popieriuje.

Temų sąrašas pateikiamas 19 Europos Sąjungos kalbų interneto tinklalapyje adresu:
http://europa.eu.int/comm/regional_policy/index_en.htm

Šio leidinio tekstas neturi teisinės galios.

3

9

12

13

14

15

19

20

21

Struktūrinių fondų programų valdymas

Geros praktikos mokykloje

John Bachtler ⁽¹⁾

Dažnai galima išgirsti, kad Struktūrinių fondų įgyvendinimas yra Bendrijos pridėtinės vertės šaltinis. Tai atitinka tikrovę ypač dėl tam tikro Fondų valdymo parodytos geros praktikos skaičiaus per laiką nuo vieno planavimo laikotarpio iki kito bei per keitimąsi patirtimi tarp šalių narių ir regionų. Kiekviena kurios nors programos taikymo stadija iš tiesų teikia pamokų, iš kurių gali pasimokyti ir visi kiti.

Verslo inkubatorius Voralbergo srities Ego vietovėje (Austrija)

Struktūrinių fondų valdymas kelia didelių iššūkių. Svarbių, ilgalaikių ir daugiašakių asignavimų paskirstymas pagal administracinį modelį, kartais prieštaraujant nacionalinei šalių valdymo praktikai, yra sudėtingas ir daug reikalaujantis uždavinys. Tačiau paskutinių 15 metų patirtis rodo, kaip šalys narės sugebėjo pasinaudoti Struktūrinių fondais ir prieiti prie Bendrijos pridėtinės vertės bei priversti naujus požiūrius tarnauti regioninei politikai. Vienas iš vertingiausių šio indėlio aspektų yra išvados, kurias galima padaryti iš geriausios Struktūrinių fondų valdymo praktikos per laiką nuo vieno planavimo laikotarpio iki kito bei per keitimąsi patirtimi tarp šalių narių ir regionų.

Programų valdymas: kiekvienai šaliai – sava sistema

Kiekviena šalis narė išplėtojo savą programos valdymo mechanizmą, kartais turintį regioninio specifiškumo. Bendrais bruožais šalis galima skirti pagal šiuos kriterijus:

- > *Diferencijuotasis* požiūris į lėšų paskirstymą, turėjimas atskirų administracinių struktūrų, specialiai įsteigtų Struktūriniams fondams valdyti (kaip Olandijoje, Švedijoje ar Jungtinėje Karalystėje);
- > *Globalizuotasis* požiūris kaip Austrijoje, Ispanijoje, kai kuriose Vokietijos žemėse ir daugelyje naujų šalių narių;

⁽¹⁾ Profesorius John Bachtler yra Stratklaido universiteto Europos politinių tyrimų centro vadovas (Glazgas, Jungtinė Karalystė).

šiuo atveju lėšas skirsto nacionalinės / regioninės ministerijos ir žinybos;

- > *Mišrios* sistemos, jungiančios abu požiūrius, kaip Suomijoje, Prancūzijoje ir Italijoje.

Kiekvienas valdymo tipas turi savo pranašumų ir trūkumų. Diferencijuotosios sistemos administracinio požiūriu gali būti sudėtingos (ir ne tokios tinkamos didesnės 1-ojo tikslo intervencijoms), tačiau jos numato geresnę strateginę sanglaudą, skaidraus sprendimo priėmimą, taip pat užtikrina, ES finansavimo matomumą. Priešingai, globalizuotosios sistemos funkcionuoja labiau tiesiogiai ir standartiškai, tačiau joms dažnai sunkiau integruoti daugybines intervencijas ir sudaryti palankias sąlygas ES finansavimo sverto efektui.

Programų valdymo eksternalizacija: 2-ojo tikslo Šiaurės Reino-Vestfalijos žemės sekretoriatas (Vokietija)

Vienas Struktūrinių fondų valdymo būdų – būdingas diferencijuoto valdymo sistemoms – yra programų administravimo dalį perduoti atskiram sekretoriatui, kaip tai seniai daroma kai kuriuose Belgijos regionuose, Olandijoje ir Jungtinėje Karalystėje. Neseniai prie šios grupės prisijungė Šiaurės Reino-Vestfalijos žemė, sukūrusi 2-ojo tikslo sekretoriata, perduotą konsultavimo firmai, kuriai pavesta pagerinti programos komitetų koordinavimą, teikti techninę pagalbą gausioms ministerijoms ir institucijoms, dalyvaujančioms programų valdyme, bei rūpintis viešumu ir ryšiais.

Magistralė „Bragança“ (Nortė, Portugalija) palengvina važiavimą į Ispaniją

Per pastaruosius 10 ar 15 metų daugelyje šalių narių stebima tendencija palaipsniui regionalizuoti programų valdymą, o naujausi pavyzdžiai yra Graikija ir Airija. Kai kuriuose regionuose buvo įkurti tarpiniai valdymo organai programų pareigūnams ar teminėms dalims administruoti. Taip daroma, pvz., Austrijoje (regioniniai valdymo biurai), Prancūzijoje (visos subsidijos), Italijoje (integruotos programos / projektai) ir Jungtinėje Karalystėje (veiklos planai).

Stengiantis geriau suderinti lėšų paskirstymą su strateginiais programos tikslais, valdymo programos tapo rafinuotesnės. Vertinimo tyrimuose pabrėžiama, kad valdymo veiksmingumas iš pradžių priklauso nuo aiškiai apibrėžtų organizacinių vaidmenų ir procesų bei pragmatinio požiūrio į naujoves. Svarbus valdymo gerinimo veiksnys yra komandinis programos sekretoriatų darbas – tai tapo įprasta Struktūrinių fondų naudojimo praktika Austrijoje, Olandijoje, Švedijoje ir Jungtinėje Karalystėje.

Anglija (Jungtinė Karalystė): geros praktikos iniciatyva geriau valdyti programas

2003 m. Jungtinės Karalystės Ministro Pirmininko kanceliarija iškėlė „Geros praktikos iniciatyvą“ (*Best Practice Initiative*) Struktūrinių fondų valdymui Anglijoje pagerinti. Ji aprėpia tris pagrindinius dalykus: (a) nuodugnią geros praktikos pavyzdžių, tinkamų perimti, ir įveiktinų trūkumų, ypač susijusių su strateginiu vadovavimu ir projektų parama, apžvalgą; (b) nuolatinio švietimo strategiją planavimo žinioms ir įgūdžiams lavinti ir (c) komandinį darbą ir mokymo aprūpinimą tinkamomis priemonėmis.

Programos vykdymas: viešumas ir ryšiai

Informacija vaidina svarbiausią vaidmenį planuojant Struktūrinius fondus. Fondų valdymo institucijos turi informuoti ir angažuoti potencialius paraiškų teikėjus ir subsidijų gavėjus. Jos turi užtikrinti, kad pastarieji žinotų, ar jų paraiška yra tinkama, kaip parengti kokybišką paraišką ir kaip efektyviai įgyvendinti jų projektą. Programos dalyviams valdytojams informacija reikalinga tam, kad jie galėtų užtikrinti sklandų programos administravimą ir valdymą. O plačiąją visuomenę reikia informuoti apie Struktūrinių fondų indėlį gerinant regioninį ir vietinį jų krašto vystymą.

Dabartiniu planavimo periodu (2000–2006) daugiau dėmesio skiriama Struktūrinių fondų viešumui ir ryšiams. Tačiau šių dalykų reikalingumas ryškėja per visą programos gyvenimo laiką. Tad galima išskirti tokius geros praktikos pavyzdžius:

■ Prieigų prie archeologinių vietų sutvarkymas Atėnuose (Graikija) 2004 m. Olimpinių žaidynių proga

- > Tikslinės auditorijos, jos informacinių poreikių ir galimos reakcijos nustatymas;
- > Naudingų priemonių atranka, rūpinantis, kad šios priemonės turėtų akivaizdų tikslą, atitiktų auditorijos lūkesčius ir pateiktų aiškią ir glaustą informaciją;
- > Tinkamai įdiegta ryšių valdymo sistema, tiksliai apibrėžianti vaidmenis ir pareigas, disponuojanti pakankamomis lėšomis, užtikrinanti gerą rezultatų naudojimą ir numatanti vidinius veiksmingumo vertinimo mechanizmus.

Graikija: struktūrinių fondų reklamavimas

Bendrijos paramos fondo valdymo institucija Graikijoje įkūrė bendrą ryšių struktūrą paramos gavėjams ir visuomenei informuoti. Ji susideda iš maždaug 50 informacijos ir ryšių agentų tinklo, informacijos koordinavimo grupės, išsamaus vadovo apie poreikius, susijusius su informacija, ir reklamavimo per visą programos gyvenimo laiką bei modulio, leidžiančio įvertinti ryšių veiklos veiksmingumą.

Programų vykdymas: kandidatų įvertinimas ir projektų atranka

Labiau negu kada nors anksčiau programoms daromas spaudimas pasiekti numatytus tikslus taikant sankcijas ir paskatas, susijusias su veiklos nutraukimu pagal *n+2* taisyklę ir „įgyvendinimo atsargomis“. Planavimo pareigūnai stengiasi gerinti projektų kokybę, rengti tobulesnius, strategiškai pagrįstus projektus, kurie bemaž neabejotinai bus įgyvendinti laiku; kalbant apie regionus, rizikuojančius netekti paramos 2007 m., jie taip pat rūpinasi tuo, kad šie projektai padarytų ilgalaikį poveikį šiai teritorijai.

Šiame kontekste kandidatų dosjė įvertinimas ir projektų atranka vaidina svarbų vaidmenį. Ilgainiui kandidatų įvertinimas tapo nuoseklesnis ir profesionalus, o kai kurie regionai taiko rafinuotus projektų registravimo, vertinimo ir klasifikavimo metodus (ypač Airijoje, Olandijoje ir Jungtinėje Karalystėje). Paraiškos priėmimo ir kokybės kriterijų naudojimas sudaro galimybes programų valdytojams daryti įtaką kandidatų profiliui ir susieti projektus ir lėšų paskirstymą su prioritetais. Vokietijoje, Italijoje ir Ispanijoje nepriklausomi ekspertai, specialistų komisijos ir tarpininkai (pvz., bankai) dažnai pasitelkiami, kad įvertintų tam tikras priemones ar operacijas, ypač dėl didelių su infrastruktūra susijusių projektų, kurie dažnai yra labai sudėtingi, bei dėl labai specializuotų mokslinių tyrimų ir plėtros

iniciatyvų. Taip pat didelis prioritetas teikiamas ir paramos gavėjų supažindinimui su projekto vertinimo metodika.

Bet kuriuo atveju kiekvienai sistemai reikia paprastų ir skaidrių dosjė vertinimo ir projektų atrankos procedūrų; lankstumo tam, kad praktiškai vienu laiku būtų įvertinamos naujoviškos kandidatūros ir greitai įforminami mažai rizikingi projektai; ir pagalbinių priemonių projekto įgyvendinimo metu paramos gavėjams padėti.

Italija: projektų kokybės gerinimas vietinėmis integruotomis programomis

Iš įvairių integruotų projektų rūšių Italijoje kai kuriuose regionuose buvo įdiegtos *Programmi Integrati per lo Sviluppo Locale (PISL)* — Integruotosios vietinės plėtros programos (IVPP) — projektų kokybei kelti ir strateginiams regioninių veikėjų gebėjimams gerinti. Kiekviena IVPP savaime yra tarpinė strategija — glaudi integruotos, tarpšakinės veiklos (apimančios paramą infrastruktūrai ir įmonėms) visuma, sudaranti darnią teritorinę struktūrą projektams parengti, atrinkti ir realizuoti.

Austrija: projektų kokybės ir skaidrumo nustatant ir atrenkant projektus gerinimas

Austrijoje „regioniniai valdymo biurai“ dirba drauge su projektą valdančiais kandidatais vietiniu lygmeniu kandidatūroms iškelti ir geros kokybės projektams parengti. Skaidrumui ir nuoseklumui projektų atrankos metu gerinti kiekviena subsidijas suteikianti žinyba įdarbino priemonių valdytojus (*Maßnahmenverantwortliche Förderstelle*), kad būtų užtikrintas standartinis požiūris į kandidatūrų priimtinumą ir vertinimą bei projektų atranką ir suteikiamos finansavimo sumos nustatymą.

Informacija planavimo reikmėms – stebėsenos vaidmuo

Struktūrinių fondų stebėseną yra dažnai suprantama kaip antraeilis dalykas, palyginti su programos realizavimu, laikomu daug svarbesniu dalyku. Bet pastaraisiais metais ją pripažino kaip išankstinę veiksmingo planavimo sąlygą ir priemonę kaupti strategiškai svarbią informaciją, nušviečiančią kiekvieną planavimo etapą: parengimą, realizaciją ir vertinimą.

Valymo įrenginiui Danutonuose (Rumunija) pastatyti pasinaudota PHARE ir ISPA fondais

Drėkinimo įrenginiai vakariniame Reuniono salos (Prancūzija) krante, kuriuos finansavo Europos regioninės plėtros fondas

Programų finansinės ir vykdymo pažangos stebėjimas: nacionalinės ir regioninės stebėjimo sistemos

Stebėsenos svarbai išaugus, daugelis šalių narių investavo į vartotojų patogių sistemų, kurios leidžia stebėti vienu metu finansinius rodiklius (įsipareigojimus ir mokesčius) ir vykdymo rodiklius (projektų pažangą), įdiegimą. Viena iš geriausiai žinomų sistemų yra prancūzų stebėjimo sistema PRESAGE, kuri pritaikyta naudoti ir keliose kitose šalyse. Kiti pavyzdžiai yra SIRGIS ir SINIT Italijoje, STINS Švedijoje ir regioniniu lygmeniu „efREporter“ Saksonijos-Anhalto žemėje (Vokietija). Tarp naujosios kartos sistemų, įdiegtų naujose šalyse narėse, galima paminėti SIMIK sistemą Lenkijoje, kuri dabar pertvarkoma į SIMIK-NET tinklą. Įdomu pažymėti, kad Struktūrinių fondų stebėjimo patirtis dabar pritaikoma gerokai platesnėms sistemoms vyriausybės intervencinėms priemonėms stebėti, kaip antai Italijoje, kur yra Viešųjų investicijų stebėsenos (VIS) sistema.

Veiksminga stebėseną prasideda nustačius, apibrėžus ir skaičiais išreiškus stebėjimo rodiklius, jei tik yra atsižvelgta į duomenų rinkimo pagrįstumą ir jų tinkamumą. Tam reikia duomenų rinkimo ir archyvacijos prietaisų, kuriuos idealiai atveju būtų galima naudoti realiu laiku. Pagaliau

svarbu turėti stebėsenos apmokytus žmones, motyvuotus ir suinteresuotus stebėti standartizuotas procedūras. Nė vienas iš šitų dalykų neatsiranda pats, ir daugelis regionų ne kartą patirdavo sunkumų skaičiais išreikšti rodiklius arba susidurdavo su techniniais informacinės technologijos sistemų apribojimais ir su duomenų tikslumo ir naudingumo trūkumais.

Partnerystė: išmokti dirbti kartu

Partnerystė yra vienas iš pamatinių Struktūrinių fondų įgyvendinimo principų, kuris turbūt turėjo didesnės įtakos regioninės plėtros praktikai negu bet kuris kitas Europos sanglaudos politikos aspektas. Taip pat ji yra vienas iš sunkiausiai vykdomų principų, nes jai reikia kolektyvinio darbo siekiant bendrų tikslų kartu su partneriais iš įvairių institucijų ir organizacinių kultūrų, kurie gali turėti skirtingus prioritetus bei interesus. Vis dėlto ilgainiui partnerystė iš grynai formalios reglamento sąlygos išsivystė į mechanizmą, kurį daugelis laiko (nors ir nevienodai Europos Sąjungoje) priemone pagerinti strateginio planavimo, programų valdymo ir projektų atrankos veiksmingumą, nes ji skatina didesnį programos dalyvių įsipareigojimą ir angažavimą ir suteikia geresnes inovacijų galimybes.

Paramos iš Europos regioninės plėtros fondo gavėja — agentūra PUZZLE Hultsfrede (Švedija) atskleidžia savo talentus roko muzikos srityje, kuri tapo šio miestelio specialybe

Išmoktos pamokos buvo vertingos. Partnerystė yra ne vien rūpinimasis stebėsenos komitetų reprezentatyvumu. Jai reikia valdyti kiekvieno partnerio indėlį, išmokti skirti strateginius ir vykdomuosius vaidmenis, kuriuos skirtingi partneriai gali vaidinti įvairiais pla-

navimo ciklo etapais. Partneriams taip pat reikia mokymo ir techninės bazės, jei norima, kad jų dalyvavimas būtų veiksmingas.

Jungtinė Karalystė: veikianti partnerystė Vakarų Škotijoje

Partnerystė palaiko ekonominio ir socialinio atgaivinimo procesą vakarų Škotijoje. Partneriai aktyviai dalyvauja ne tik stebėsenos komitete, bet taip pat ir visose konsultacinėse grupėse ir vykdymo institucijose, kur vertinami projektai ir pateikiami projektų atrankos pasiūlymai. To paties statuso asmenų grupė, vertinanti projektus, reikalinga pusiausvyrai tarp objektyvių atrankos kriterijų ir individų kompetencijų ir žinių pasiekti. Apskritai šis veiksmas leidžia išvengti kartojimosi ir skatina geresnį regiono žinybų tarpusavio supratimą ir darbinius santykius.

Mokymosi ciklas ir keitimasis patirtimi

Galiausiai veiksmingas programos valdymas aprėpia sistemų ir procedūrų mokymo bei pritaikymo procesą. Įgiję patirties kiekviename planavimo etape, Nacionaliniai ir regioniniai valdymo organai užbaigė tikrą plėtros „mokymosi ciklą“.

Kitas svarbus veiksnys tam, kad atsirastų geros praktikos pavyzdžiai, buvo institucinės aplinkos stabilumas, leidęs imtis fondų įgyvendinimo naujovių ir eksperimentavimo. Taip pat bendra tarptautinė reglamentavimo struktūra suteikė galimybę įgyvendinti tarpvalstybinį tinklą, taip išplėsdama akiratį ir palengvindama keitimąsi geros praktikos pavyzdžiais.

Pagerinti Struktūrinių fondų programų valdymo kokybę keičiantis patirtimi: „IQ-Tinklas“

Geras tarpvalstybinio bendradarbiavimo pavyzdys valdant programas yra „IQ-Tinklas“ (IQ-Net). Šis specialistų, kilusių iš 1-ojo ir 2-ojo tikslo programų valdymo institucijų dešimtyje šalių narių, tinklas siekia skatinanti taikomuosius tyrimus ir keitimąsi praktika valdant Struktūrinių fondų programas. Dabartinis straipsnis remiasi daugeliu „IQ-Tinklas“ pateiktų tyrimo pavyzdžių.

Daugiau informacijos rasite:
<http://www.eprc.strath.ac.uk/iqnet/>

Tarpinis Struktūrinių fondų vertinimas

Vertinimas šalyse narėse tampa kokybiškesnis

2004 m. Regioninės politikos generalinis direktoratas išanalizavo 1-ojo ir 2-ojo tikslų įpusėtų programų vertinimus, kad būtų apibendrinti gauti rezultatai ir iš jų paimti geros praktikos pavyzdžiai ateičiai (1).

Vertinimai įpusėjus visų Struktūrinių fondų programų įgyvendinimui, už kurių atlikimą buvo atsakingos valdymo institucijos dalyvaujant Komisijai, pasibaigė 2003 m. pabaigoje programų peržiūrėjimu įpusėjus jų įgyvendinimui ir įgyvendinimo atsargų paskirstymu 2004 metais (žr. straipsnį).

Kokybė

Apskritai šie vertinimai pasižymi geresne kokybe negu Struktūrinių fondų vertinimai, atlikti praeityje. Jie suteikė kai kurių puikių geros praktikos pavyzdžių. Daugiau lėšų buvo skirta jų vykdymui (daugiau nei 35 milijonai eurų 1-ojo ir 2-ojo tikslo regionams), procedūros ir regioninio lygio dalyvių kokybė bei Komisijos dalyvavimas teigiamai paveikė darbo kokybę.

Vertinimų trūkumai yra susiję su griežtais terminais, nustatytais visų vertinimų pateikimui (kai kurios programos buvo baigtos per vėlai, todėl iš jų veiklos beveik nebuvo ką vertinti), vertinimų apimtimi (aštuoni vertinimo klausimai kiekvienai priemonei ir prioritetui) ir kai kuriais atvejais su metodologinėmis problemomis (trūko išankstinio tyrimo, silpna analizė).

Vertinimų rezultatai

Sunku apibendrinti tokio plataus programų rinkinio rezultatus, bet, nepaisant to, remiantis vertinimais galima padaryti šias išvadas:

- > Beveik visais atvejais vertintojai padarė išvadą, kad programų **strategijos vis dar buvo tinkamos**.
- > Dažniausiai buvo **per anksti spresti apie programų veiksmingumą**, atsižvelgus į vėlyvą ar lėtą programų pradžią. Kalbant apie stebėjimo mechanizmą, dažnai prireikdavo iš naujo apibrėžti rodiklius ir jų tikslus.
- > Tai pat dažniausiai būdavo **per anksti įvertinti programų poveikį**, net jeigu remdamiesi ankstesnių įgyvendinimo metų patirtimi vertintojai kai kuriais atvejais rekomendavo peržiūrėti tikslus. Makroekonominis modelis, naudotas didelėse Bendrijos paramos koncepcijose, įteigia mintį, kad **šios programos pasieks** savo bendrus tikslus.

Inkrustacijos menas – veikla, kuri remiama pagal Vėlo regioninį technologinį planą (Jungtinė Karalystė) ir kurią kofinansuoja Europos regioninės plėtros fondas

- > Veiksmingumą dažniau matuodavo lėšų panaudojimo išraiška negu įgyvendinimo ar rezultato kaštų išraiška. $n+2$ (?) taisyklės reikalavimai lėmė, kad **lėšų panaudojimas smarkiai pagerėjo**, palyginti su praeitimi.
- > Vertinimai atskleidė, jog egzistuoja neatidėliotinas **po-reikis pagerinti kiekinę tikslų išraišką**.
- > Nuspręsta, kad **įgyvendinimo procedūros** atitinka reglamentavimo reikalavimus ir **labai pagerėjo**, palyginti su ankstesniais metais.

Net jeigu vertinimai įpusėjus programų įgyvendinimą nėra skirti įvertinti Struktūrinių fondų indėlio į Lisabonos prioritetus, galima identifikuoti kai kuriuos rezultatus:

- > Kalbant apie **transportą ir prieinamumą**, vertinimai parodė, kad pasiekta svarbi pažanga dideliuose projektuose dėl kelių ir geležinkelių. Uostų, oro uostų plėtros projektai ir vietinio transporto iniciatyvos taip pat tobulėja, netgi jei tai dažnai vyksta kiek lėčiau.
- > Struktūriniai fondai dalyvauja **žinių ūkyje** palaikydami bendradarbiavimą tarp mokslinių tyrimų institutų ir įmonių, palaikydami įmonių tinklus ir mokslinių tyrimų centrus, prieinamumą prie plačiajuosčio interneto, regioninių inovacijų strategijas ir tyrinėtojų mokymą bei taikomųjų tyrimų projektus. Paramą gauna daug novatoriškų projektų ir iniciatyvų, tačiau kai kuriems iš jų parengti prireikia daugiau laiko, negu manyta iš pradžių.

(1) Vidutinės trukmės vertinimas 1 ir 2 tikslų regionuose – Augantis vertinimo pajėgumas, 2004 m. lapkričio mėn. Internetinis adresas: http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/evaluation/tech_en.htm

(2) Ši taisyklė numato automatišką nepanaudotų asignavimų panaikinimą, praėjus dviem metams nuo jų skyrimo (simbolį „N“ laikant pirmaisiais metais).

Zalcburgas (Austrija): asociacija „Frau und Arbeit“ (Moteris ir darbas) remia moteris, norinčias atidaryti savo įmonę

- > **Verslininkystė** remiama subsidijomis naujoms įsteigtioms inovacinėms (mažoms ar didelėms) įmonėms, verslo inkubatoriams plėtoti, konsultacinėms paslaugoms teikti ir specialioms rizikos kapitalo fondams kurti. Daug tokių intervencinių priemonių skatina egzistuojanti paklausa, o vangesnė nei tikėtasi pažanga siejama su pasauliniu ekonomikos sulėtėjimu pirmaisiais programų metais.
- > **Socialinio įtraukimo** skatinimas yra kitas svarbus 1-ojo ir 2-ojo tikslų programų daugumos matmuo, ir dauguma vertinimų rodo, kad veiklos rezultatai šioje srityje yra patenkinami ar net pranoksta lūkesčius. Atrodo, kad integruoti veiksmai yra patys veiksmingiausi, nors jiems ir reikia daugiau lėšų.
- > **Aplinka** yra horizontalus Struktūrinių fondų prioritetas, ir vertinimai rodo, kaip pagerinti praktinį šio prioriteto integravimą ir kaip **tvariosios plėtros** sąvoka programose gali įgauti konkretų pavidalą. Struktūriniai fondai taip pat remia tiesioginę aplinkosaugos veiklą, įskaitant pramoninių zonų asenizaciją, atsinaujinančios energijos šaltinius ir geriamojo vandens prieinamumą, naudoto vandens ir atliekų apdorojimą bei saugomų zonų kūrimą. Apskritai tradiciškesni projektai vyksta pagal planą, tik naujoviškesnės priemonės pradėti vykdyti prireikia daugiau laiko.

Vertinimų naudojimas

Visi vertinimo rezultatai yra pirmiausia skirti tarpiniam programų peržiūrėjimui ir pritaikymui. Vertinimais daugiausia naudojosi valdymo institucijos, stebėjimo komitetai ir įgyvendinimo struktūros. Kai kuriuose 1-ojo tikslo regionuose, kur Struktūriniai fondai gerai matomi, vertinimai paskatino viešas diskusijas parlamentuose ir žiniasklaidoje.

Vertinimai padarė didelę įtaką įgyvendinimo metodų gerinimui, ypač pažangesniam rodiklių pasirinkimui, geresniam horizontalių prioritetų realizavimui ir projektų atrankos kriterijams. Pokyčius skiriant lėšas projektams pirma diktavo atitinkamų programų lėšų panaudojimo gebėjimas, bet vertinimai taip pat buvo svarbūs priimančioms sprendimus.

Du pagrindiniai elementai paveikė tarpinių vertinimų naudojimą:

- > **Vertinimų kokybė:** buvo linkstama naudotis kokybiškiausiais vertinimais, kurie remiasi griežta metodika ir pateikia aiškius rezultatus, leidusius suformuluoti tikslus pasiūlymus;
- > **Aktyvi partnerystė atliekant vertinimus:** vertinimai buvo dažniau naudojami, kai valdymo institucija ir stebėsenos komitetas domėjosi vertinimo rezultatais ir dalyvavo viso proceso metu teikdami informaciją ir palaikydami dialogą su vertintojais, tačiau nevaržydami jų veiksmų laisvės.

Geras gebėjimas vertinti

Komisija mano, kad tarpinis vertinimas atskleidė išaugusius Struktūrinių fondų administratorių ir vertintojų gebėjimus vertinti. Nuo šiol kalbama apie pasinaudojimą šia patirtimi ir vertinimo gebėjimų gerinimą visoje išsiplėtusioje Europos Sąjungoje. Ateityje bus svarbu pereiti prie vertinimo, labiau orientuoto į poreikius, kur valdymo institucijos ir stebėjimo komitetai prisiims daugiau atsakomybės nustatant sritis, kur vertinimas teikia pridėtinės vertės. Taigi vertinimas taps labiau integruotu valdymo įrankiu, kuris padės gerinti programų darbą.

Daugiau sužinosite: http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/evaluation/tech_en.htm

Velsas: kai vertinimas pagerina administracinę praktiką

Ankstesnių programų patirtis parodė, kad reikia stiprinti stebėjimo ir vertinimo mechanizmus. Nuo šiol Velsas taiko šį principą vertindamas tiek vykdymą, tiek gautus rezultatus tam, kad būtų padidintos Struktūrinių fondų galimybės ir poveikis.

Užtikrinti gerų projektų sėkmę — tai galutinis įgyvendinimo procedūros tikslas. Taigi Velsas nuo pat proceso pradžios naudoja gerais vertinimo ir stebėjimo mechanizmais.

Tarpinis įvertinimas patvirtino, kad šį požiūrį reikia papildyti reguliariais kontaktais su projektų vykdytojais ir suderinti procedūras. Kandidatūros savybėms duota kryptis, labiau orientuota į klientą, bei pasiteltos projektų vykdytojų konsultacijos. Nesenas vartotojų pasitenkinimo tyrimas patvirtino, kad procedūrų supratimas ir į klientą orientuotas požiūris davė rezultatų.

Transversalių temų vertinimas (užimtumas, vienodas vertinimas, aplinkosauga ir t. t.) taip pat buvo sustiprintas projektų atrankos stadijoje, paskui stebėjimo metu ir geros praktikos pavyzdžiams identifikuoti. Taigi nuo dosjė atidavimo saugoti komanda patarėjų, transversalių temų specialistų, dirba su kandidatu tam, kad jis įtrauktų šias temas į savo projektą.

Projektai, kurie ypatingai pabrėžia transversalias temas, stebimi tam, kad iš jų būtų paimti geros praktikos pavyzdžiai. Projektas „Genesis“ yra geras šios procedūros pavyzdys: subsidijuojant vaikų priežiūros paslaugas moterims, norinčioms dirbti arba mokytis, jis kartu skatina ekonominę moterų veiklą ir šios srities pagyvėjimą. Paramos gavėjai taip pat gali lankytis socialinio profesinio konsultavimo tarnyboje. Laikomas geros praktikos pavyzdžiu, šis projektas dabar vykdomas kitose Velso srityse.

Pasiteirauti: enquiries-wefo@wales.gsi.gov.uk

Premija už įgyvendinimo rezultatus

„Įgyvendinimo atsargos“ yra 2000–2006 metų laikotarpio naujovė: 4 % iš kiekvienai šaliai narei skirtų Struktūrinių fondų lėšų sumos padedami į šalį planavimo pradžioje tam, kad būtų skirti programoms, kurios susilaukė pasiekimo, įpusėjus įgyvendinimui.

Tai yra pirmas kartas, kai Struktūrinių fondų lėšų paskirstymas siejamas su programų įgyvendinimo rezultatais. Šios įgyvendinimo atsargos, iš viso 8 mlrd. eurų, 2004 m. kovo 23 d. buvo Komisijos paskirstytos.

Kas yra sėkminga programa?

Struktūrinių fondų reglamentas⁽¹⁾ numatė, kad šalys narės turi įvertinti savo programų įgyvendinimo rezultatus glaudžiai konsultuodamosi su Europos Komisija ir remdamosi ribotu veiksmingumą vertinančių stebėjimo rodiklių kiekiu, geru valdymu ir finansiniu įgyvendinimu. Dėl veiksmingumo šalys narės identifikavo ribotą realizavimo ir rezultatų rodiklių rinkinį ir nustatė tikslus įpusėjus programų įgyvendinimui. Kriterijai, susiję su finansais ir valdymu, buvo, žinoma, bendri daugumai šalių narių; jie įskaitė rodiklius ir tikslus, susijusius su projektų stebėjimu, vertinimu, kontrole ir atranka bei su lėšų panaudojimu.

Taigi 2003 m. pabaigoje šalys narės įvertino savo programų įgyvendinimo rezultatus ir pateikė Komisijai pasiūlymus dėl lėšų paskirstymo. Intensyvios diskusijos po kiek laiko pasibaigė susitarimais dėl skirtinų sumų. Komisija primygtinai pareikalavo, kad skirstant būtų laikomasi skaidrumo ir teisingumo principų ir šis skirstymas atitiktų objektyviai įvertintus įgyvendinimo rezultatus. Dauguma atvejų Komisija pritarė šalių pasiūlymams. Kitais atvejais buvo pareikalauta papildomo paaiškinimo dėl naudoto metodo, o diskusijos dėl riboto dosjė skaičiaus su šalimis narėmis pasibaigė tuo, kad lėšų paskirstymas programoms buvo pakeistas.

Lėšų skirstymas

Iš viso daugiau negu 90 % 1-ojo ir 2-ojo tikslo programų gavo savo lėšų dalį iš įgyvendinimo atsargų, o tai liudija ne tik Struktūrinių fondų įgyvendinimo sėkmę, bet ir didelį programų įgyvendinimo pagerėjimą, palyginti su ankstesniais planavimo laikotarpiais:

- Beveik 80 % 1-ojo tikslo programų gavo atsargų dalis, kai kurios mažiau negu 4 % pradinio biudžeto, kitos kiek daugiau. Graikija buvo pati griežčiausia šalis vertindama savo pasiūlymus, nes atmetė 10 programų, kai Ispanijoje, Portugalijoje ir Airijoje kai kurios programos nieko negavo. Graikijoje lėšų paskirstymo iš įgyvendinimo atsargų „žirklės“ svyravo nuo 1,3 % iki 16,9 % visų investicijų, Italijoje – nuo 2,3 % iki 7,2 %. Airijoje visos lėšos atiteko vienai programai

(ekonominėi ir socialinei infrastruktūrai).

- Visos 2-ojo tikslo programos, išskyrus techninės pagalbos programas, gavo atsargų dalį. Čia lėšų paskirstymo „žirklės“ yra daug siauresnės, atspindinčios gerą savo tikslus pasiekiančių programų darbą. Didžiausios „žirklės“ yra Prancūzijoje, kur paskirstomos lėšos svyravo nuo 2 % iki 6,5 % finansavimų, ir Anglijoje – nuo 4,02 % iki 5,96 %.

Naujos geležinkelio stoties „TGV de Liège“ (Belgija) kūrėja ES kofinansavo įvairius ekonominės pertvarkos projektus

Gera valdoma praktika yra skatinama

Lėšų skirstymas tėra tik vienas klausimo aspektas. Tai, kad tiek daug programų gauna paskirstomas lėšas, atspindi faktą, jog jos pasiekė savo tikslus, bet taip pat parodo didesnę ES regionų meistriškumą valdant Struktūrinius fondus. Tas faktas, kad finansinių lėšų skirstymas siejamas su gero valdymo kriterijais, teigiamai paveikė fondų lėšų panaudojimą, projektų atranką, stebėjimą, vertinimą ir finansinę kontrolę.

Pirmas šio instrumento balansas

Europos Komisija išanalizavo šį pirmąjį 1-ojo ir 2-ojo tikslo regionų įgyvendinimo atsargų panaudojimą⁽²⁾. Kalbant apie tris naudojamų rodiklių grupes (susijusias su veiksmingumu, finansine veikla ir valdymu), tas faktas, kad sunku teisingai identifiкуoti veiksmingumo rodiklius ir nustatyti tikslus, kartais apsunkindavo programų įgyvendinimo vertinimą remiantis šiais kriterijais. Tai, kad finansinė veikla geresnė, o išlaidų lygis aukštesnis nei praeityje, daugiausia lėmė N+2 taisyklė. Bendra analizės išvada yra ta, kad būtent valdymo kriterijai buvo patys veiksmingiausi ir teigiamai paveikė programų įgyvendinimo darbą.

Socialinės ir ekonominės plėtros vertinimas

Neseniai Europos Komisija internete paskelbė naują Socialinės ir ekonominės plėtros vertinimo vadovą anglų kalba. Suteikta nemokama galimybė lankytis ir naudotis. Šis įrankis remiasi į vertinimo metodologiją orientuotos programos MEANS patirtimi. Atsakingi asmenys ketina reguliariai atnaujinti Vadovą bei ištirti galimybę padaryti svetainės dalį interaktyvią keitimais patirtimi ir geriausios praktikos pavyzdžiais tarp projektų vertintojų ir finansuotojų skatinti. <http://www.evaled.info>

⁽¹⁾ 1999 m. birželio 21 d. Tarybos reglamento Nr. 1260/1999 44 straipsnis, nustatantis bendrąsias Struktūrinių fondų nuostatas.

⁽²⁾ 2004 m. liepos 27 d. Pranešimas apie įgyvendinimo atsargas bei tarpinį įvertinimą 1-ojo ir 2-ojo tikslo regionuose. Galima lankytis čia: http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/evaluation/tech_fr.htm

Östra Mellansverige (Švedija)

„Tvariems projektams“

Fredrik Eliasson, Erebro (Örebro) grafystės taryba, 2-ojo tikslo programa Rytų Švedijai

Po mūsų 2-ojo tikslo programos pradžios prieš penkerius metus mes turėjome imtis tam tikrų pakeitimų aplinkosaugos, vyro ir moters lygybės ir socialinės imigrantų integracijos klausimais. Šie klausimai yra horizontalūs programos komponentai. Kitaip tariant, kiekvienas finansuojamas projektas turi juos integruoti į savo tikslus ir veiklą.

Vadinasi, vertinimas įpusėjus programos įgyvendinimą atskleidė, kad šie horizontalūs prioritetai buvo dažnai blogai integruoti į projektus, priešingai nei augimo perspektyvos, į kurias buvo, savaime suprantama, labiau atsižvelgta. Apskritai kalbant, jei lengva surasti projektus, specifiskai susijusius su aplinksauga, vyro ir moters lygybe ar socialine integracija, tai, pasirodo, daug sunkiau surasti gerus ekonominės plėtros projektus, kurie įtraukia šias temas į savo einamąją veiklą.

Mes manome, kad šis nepakankamas atsižvelgimas į horizontalius prioritetus sąlygojamas keturių priežasčių: šių prioritetų statusas, žinios ir informacija apie šią tematiką, jų įtraukimas į projektą, jų daugiau ar mažiau tikslus apibrėžimas. Taigi mes nukreipėme mūsų pastangas būtent į šiuos dalykus.

> Horizontalių prioritetų statuso gerinimas

Pirmoji problemos priežastis yra ta, kad horizontalūs prioritetai dažnai gauna žemesnį statusą negu bendras projekto prioritetas jo tiesioginiam indėliui į plėtrą sužinoti. Kaip valdymo institucija, mes manome, kad svarbu labiau privileijuoti šiuos klausimus. Bet dar reikia paskelbti pranešimą. Mūsų vertinimo procedūros nuo šiol skiria ypatingą dėmesį tiems projektams, kurie iš tikrųjų atsižvelgia į horizontalius prioritetus. Ateityje projektai, kurie nenumato aktyvaus indėlio bent į vieną šių prioritetų, nebegalės naudotis finansavimu.

> Žinių ir informacijos gerinimas

Sunku priimti gerus sprendimus aplinkosaugos, lyčių lygybės ir socialinės integracijos klausimais neturint atitinkamų žinių. Štai kodėl Rytų Švedijos 2-ojo tikslo programos (kaip ir daugelio kitų Švedijos Struktūrinių fondų programų) valdytojai buvo supažindinti su šiais dalykais. Kalbama apie tai, kad kiekvienas programos valdytojas galėtų projekto teikėjams pasiūlyti konkrečius sprendimus. Be to, mes parengėme vadovą, kuriame paprastais žo-

džiais projekto teikėjams aiškinama, kaip integruoti horizontalius projektus į jų kasdienę veiklą.

> Horizontalių prioritetų įtraukimas nuo pat pradžios

Daugelis projektų įtraukia horizontalius prioritetus tik paskutiniaisiais veiklos planavimo etapais, ir tai labai dažnai baigiasi dirbtinėmis ir nepritaikytomis priemonėmis. Šiuo pavėluotu planavimo etapu iš tiesų beveik nebelineka vietos natūraliai integruoti šiuos prioritetus. Siekdami išvengti tokios situacijos, mes paliečiame šį klausimą nuo pat pirmųjų kontaktų su paramos gavėjais.

> Aiškus ir tikslus prioritetų apibrėžimas

Čia turima omenyje tai, jog horizontalūs prioritetai būtų vertinami lygiai taip pat, kaip ir kiti programos prioritetai. Patirtis rodo, jog svarbu, kad horizontalūs projektai būtų aiškiai apibrėžti ir įtraukti į projektų planus. Tikslus prioritetų apibrėžimas supaprastina tolesnę tikslų vykdymo eigą ir mums suteikia galimybę būti reiklesniems projektams. Mes, savaime suprantama, siekiame ne to, kad šie reikalavimai būtų suprasti kaip projekto eigos kliviniai, o to, kad projekto gavėjas suprastų, kaip horizontalių projektų įtraukimas prisideda prie regioninės plėtros ir ekonominio augimo.

> Tvari plėtra ir gerai suprasti interesai

Daugeliu atvejų augimo tikslas vis labiau suartėja su aplinkosaugos tikslu. Jei paprastai sutinkama, kad ekonominis augimas turi daryti kuo mažesnę poveikį aplinkai, tai mes greičiau tikimės, kad gavėjai supras aplinksaugą kaip jų regioninei veiklai palankų šaltinį. Priešingai, projektai, darantys aiškiai neigiamą poveikį aplinkai, mūsų nuomone, neturi būti finansuojami, nes jie ilginiui pakenks regioninei plėtrai.

Ar galima teigti, kad mūsų horizontalių prioritetų metodas duoda konkrečių rezultatų? Mes tikimės, kad artimiausi vertinimai, pavyzdžiui, parodys, kad imigrantai yra geriau įtraukti į programą, kad gavėjai supras, jog aplinkosaugos reikalavimai yra ekonominio vystymosi šaltinis, kad moterys kaip ir vyrai dalyvauja visuose projektuose. Jau šiandien matome, jog gerokai daugiau moterų užima vadovaujančius postus įmonėse, įsteigtose naudojantis Struktūrinių fondų parama, negu visose kitose to paties sektoriaus įmonėse. Bet kol kas aš susilaikysiu nuo teiginio, kad visa tai galima laikyti geros praktikos dirbant su horizontaliais projektais rezultatais.

Pasiteirauti: Fredrik.Eliasson@t.lst.se

Statant „Formos namą“ buvo naudotasi tik ekologiškai švariomis medžiagomis

VOKIETIJA

„Elektroninis mažordomas“ Struktūriniam fondams Saksonijos-Anhalto žemėje

Bendra išlaidų suma – 300 000 EUR
ES indėlis – 300 000 EUR

„Saksonijos-Anhalto žemėje įdiegta valdymo sistema *efReporter* leidžia tiek perduoti informaciją elektroniniu paštu, tiek valdyti finansinės paramos instrumentus ir sekti projektų eigą per visą vykdomųjų programų valdymo laikotarpį. Ši priemonė leidžia keisti informaciją ir aprėpia skirtingus modulius, atitinkančius projekto vykdymo etapus: paraiškos nagrinėjimą, finansinį planą, vertinimui reikalingų duomenų įvedimą. Dabar, kai bandomasis *efReporter* laikotarpis jau baigėsi, Saksonijos-Anhalto žemėje jis veikia visu pajėgumu. Tinkama ir kitiems Europos regionams, nuo šiol 1-ajam tikslui pritaikyta ir įdiegta sistema veikia daugelyje Vokietijos žemių.“

Jürgen Biernath, Saksonijos-Anhalto finansų ministras
biernath@mw.lsa-net.de

PRANCŪZIJA

Nikiforo miestas (*Nicéphore Cité*), vaizdo ir garso priemonių ir mainų platforma

Bendra išlaidų suma – 7 000 000 EUR
ES indėlis – 3 500 000 EUR

„Siekiant paskatinti Burgundijos pietų plėtrą, Šalono prie Sonos bendruomenė nutarė išnaudoti miesto, fotografijos lopšio, kultūrinės ir mokslines žinias ir sukurti tarptautinį vaizdo, garso ir virtualios realybės technologijų parką. Nikiforo miestu siekiama plėtoti skaitmeninės technologijos naudojimą įvairiose srityse, kaip antai inžinerija (automobilių pramonė, aeronautika, branduolinė energija), paveldas, architektūra, medicina, audiovizualinės priemonės ir video-zaidimai. Centras taip pat aprėpia daugybę veiklos sričių: trijų matmenų objekto vaizdą, didelės skiriamosios gebos garso ir vaizdo postprodukciją, specialiuosius kino efektus, reljefinį filmą, garso ir vaizdo įrašymą, įgarsinimą, vaizdų bazės saugojimą ir valdymą ir t. t. Remdamasis nemažu partnerių tinklu, Nikiforo miestas valdo visą ciklą – nuo technologinės naujovės iki galutinio produkto pateikimo, pereinamas visus technologijos perdavimo ir įmonių kūrimo etapus. Didžiulis dėmesys taip pat yra skiriamas projekto vykdytojams konsultuoti.“

Michel Drouet, Direktorius
contact@nicephorecite.com (www.nicephorecite.com)

JUNGTINĖ KARALYSTĖ

Creggan Enterprises Ltd

Bendra išlaidų suma – 627 000 EUR
ES indėlis – 314 000 EUR

„Bendrovė *Creggan Enterprises Ltd* (CEL) buvo įkurta 1994 m. kaip bendruomenės vystymo organizacija, galinti padėti atgaivinti socialinį ir ekonominį Kregano bendruomenės gyvenimą. Kreganas yra vienas iš seniausių valstybei priklausančių gyvenamųjų namų kvartalų Šiaurės Airijoje ir laikomas vienu iš labiausiai nuskurdusių regionų, nes gerokai nukentėjo per ginkluotus susirėmimus. CEL įsigijo apleistą ir politiniais šūkiais ant sienų sudarytą gamyklą, uždarytą 1997 m. (tada daugiau nei 600 žmonių neteko darbo). Dabar CEL atnaujiną gamyklą, kad sukurtų darbo patalpas naujam / besiplečiančiam verslui ir paskatintų naujų darbo vietų kūrimą, o tai jau nemažas indėlis atgaivinant dabartinį regioną.“

Maeve Hamilton, Vadovo pavaduotojas
maeve.hamilton@detini.gov.uk

GRAIKIJA

Sąskaitos už vandenį kaip priemonė URBAN platinti

Bendra išlaidų suma – 393 653 EUR
ES indėlis – 294 240 EUR

„Valdymo institucija URBAN norėjo informuoti plačiąją visuomenę apie skirtingus miesto plėtros projektus, vykdomus Komotinyje, Turkijos ir Bulgarijos pasienyje. Komotinio savivaldybės pareigūnams į galvą šovė originali mintis: kartu su sąskaitomis už vandenį platinti URBAN lankstinuką, nes tai – veiksmingiausias ir ekonomiškiausias būdas visiems miesto gyventojams pasiekti. Tad municipalinei vandens tiekimo įmonei buvo perduota apie 20 000 lankstinukų, kad pastaroji juos įdėtų į voką su 2003 m. lapkričio mėn. sąskaitomis už vandenį. Atsižvelgiant į kultūrinę Komotinio regiono įvairovę, lankstinukas buvo išspausdintas dviem variantais: vienas – vien graikiškai, kitas – trimis kalbomis (graikų, turkų ir rusų kalbomis).“

Kiki Manola, Graikijos URBAN valdymo institucijos vadovė
urbansite@mou.gr

Čekijos Respublika, Vengrija, Lenkija, Slovakija

„Vyšegrado grupės šalys bendradarbiauja vertinimo klausimu“

Eva Pišová, Čekijos Struktūrinių fondų vertinimo grupės vadovė, **David Grolig ir Michal Kokeš**, projekto vadovai

Čekijos Respublikos įstojimas į Europos Sąjungą buvo istorinis įvykis ne tik jos piliečiams, bet ir visai šalies administracijai, kuriai teko perimti naujus valdymo ir veiklos principus. Tad būtent tokia kontekste 2003 m. gruodžio 1 d. ir buvo įsteigta čekų Struktūrinių fondų vertinimo grupė.

Netrukus po įsteigimo grupei teko parengti vertinimo planą, o tai nebuvo lengvas uždavinys, nes nebuvo jokios ankstesnės tokių planų rengimo patirties. Taip pat čekai negalėjo pasiremti gatavais kitų geografiškai panašių ir panašius socialinius ir ekonominius tikslus turinčių šalių pavyzdžiais. Glaudžiai bendradarbiaudami su senų šalių narių ekspertais, regioninės politikos generalinio direktorato atstovais ir dvynių projektų partneriais, mes išmokome rengti vertinimus.

Kitos Vyšegrado grupės šalys (Vengrija, Lenkija ir Slovakija) atsidūrė bemaž tokioje pat padėtyje kaip ir Čekija. Istoriniu požiūriu šios šalys priklauso tai pačiai civilizacijai ir turi bendras šaknis, tradicijas, kultūrinius ryšius ir panašų ekonominio išsivystymo lygį. Priešingai negu kitos naujosios šalys narės, kurios pirmenybę teikė bendram planavimo dokumentui, šios šalys pasirinko administruoti Struktūrinius fondus pagal Bendrijos paramos dokumentą, įskaitant įvairias veiklos programas.

2004 m. rugsėjo mėn. čekų vertinimo grupė pasirengė bendradarbiauti su kitais Vyšegrado grupės

nariais. Pirmasis darbinis susitikimas vyko Valticėje (Pietų Moravija, Čekija) 2004 m. gruodžio 2–3 dienomis pirmosioms čekų vertinimo grupės metinėms paminėti. Susitikime taip pat dalyvavo Europos Komisijos regioninės politikos ir užimtumo generalinių direktoratų atstovai. Be Komisijos pasiūlymų 2007–2013 metų planavimo laikotarpiui, susiti-

kimo metu buvo kalbėta ir tokiomis temomis, kaip vertinimo organizavimas, vertinimo plano kūrimas, vertinimo problemos ir rizikos veiksniai bei Vyšegrado grupės šalių bendradarbiavimo galimybės.

Šis pirmasis susitikimas parodė, kad Vyšegrado grupė supranta vertinimo svarbą. Dabar vertinimo veikla yra daugiausia susijusi su gebėjimo vertinti vystymu. Visose Vyšegrado grupės šalyse buvo pradėti pirmieji vertinimo projektai ir gebėjimo vertinti vystymo projektai. Tuo tikslu dalyviai pabrėžė galimybę kofinansuoti panašią vertinimo vystymo veiklą iš Struktūrinių fondų techninės paramos priemonės.

Apskritai galima išskirti tris vertinimo projektų kategorijas: dabartinio planavimo laikotarpio vertinimai, pasirengimo 2007–2013 metų planavimui vertinimai ir gebėjimų vertinti vystymo projektai. Didžiausios pažangos pasiekta plėtojant pastaruosius projektus.

Vertinimo grupės pripažino, kad nesugebėjimas rasti kvalifikuotų vidinių ir išorinių žmogiškųjų išteklių galėtų pakenkti vertinimo vykdymo sėkmei. Kita potenciali rizika būtų vėluojantis vertinimo projektų įgyvendinimas, atsiradęs dėl nepakankamos duomenų kontrolės ir neadekvačių tiekėjų paslaugų.

Vertinimo grupės susitarė bendradarbiauti plėtojant kokybiškų vertinimų gebėjimus, užtikrinant deramą vertinimų planavimą ir diegiant priežiūros sistemų sąsajas. Kitos bendradarbiavimo rūšys būtų keitimasis informacija ir projektų įgyvendinimo, metodų ir vertinimo kriterijų kūrimo patirtimi. Siekdamas gerinti savo veiklą, vertinimo grupės taip pat susitarė keistis gerų ir prastų vertinimo projektų pavyzdžiais.

Kitą susitikimą surengti buvo patikėta Lenkijos vertinimo grupės atstovams.

Pasiteirauti: Eva.Pisova@mmr.cz
David.Grolig@mmr.cz

Susirinkimo Valtice dalyviai

Europos paramos įtakos optimizavimas

Airių sėkmės receptai

Sugebėjusi pasinaudoti visomis Europos teikiamomis paramos galimybėmis, pati neturtingiausia Europos Sąjungos šalis, praėjus trisdešimčiai metų nuo jos įstojimo 1973 m., tapo viena iš labiausiai klestinčių Sąjungos valstybių. Bet kas taip išjudino airius? Kokių slaptų gudrybių jie gali pašnibždėti naujosios šalims narėms? Geros praktikos puokštė.

Autostrada M1 įveikia upės žiotis Broadmeadows

Atsitiktinai į Dubliną užsukęs užsienietis pamanytų vėl patekęs į šlovingąjį septintąjį dešimtmetį. Airijos sostinėje jį labai nustebintų du dalykai: šimtai jaunystę trykstančių ir skubančių praeivių ir į dangų šaunantys kranai. Jeigu jis vairuotų automobilį, pastebėtų trečią dalyką: lėtą eismo judėjimą daugiausia dėl chroniško miesto gatvių kamščių, o ne dėl flegmatiško airių vairuotojų temperamento.

Airija daugiau tikrai nėra ramus sodas Europos pakraštyje, į kurį žmonės vykdavo dviasdešimčiai pailsėti. Atvirukas, kuriame matyti kaimo kelią užtvėrusi avių banda ir linksmi bei nustebę turistų veidai, vaizduoja jau neegzistuojančią praeitį, išskyrus gal tik kelis nuošalius kaimus. Visa Airija, net jos vakarai ir pasienis, savo plėtra toli gražu neprilygstantys Dublinui, primena statybų aikštelės karštligiškai plušančią šalį, pasiryžusią modernizuoti kelius, būstus, paslaugas ir t. t. Žinoma, ne be Europos fondų paramos.

Produktyvumas ir veiksmingumas

„2000–2006 metais visoje šalyje įgyvendinami 75 ERPF projektai, 4 Sanglaudos fondo projektai, 7 transeuropiniai transporto (TEN-T) projektai ir 3 INTERREG IIIA projektai“, – vardija Lillian Butler, Bendrijos fondų agentūros administratore prie Nacionalinės kelių ir tiltų administracijos. „Didžiausią postūmį suteikė Europos bendrasis aktas, – teigia Jimas Higginsas, Struktūrinių fondų ir Sanglaudos fondų Airijoje koordinatorius. – Net jei tai nepaaiškina visos mūsų sėkmės, vis dėlto regioninė parama buvo lemiamas mūsų pakilimo veiksnys.“

Airija statistiškai tapo viena turtingiausių Europos šalių todėl, kad ji, be kita ko, sugebėjo pasinaudoti jai skirtomis Bendrijos fondų lėšomis: 5,58 milijardais eurų 1994–1999 metais, 4,31 milijardu eurų 2000–2006 metais.

Ringsendo valymo įrenginio viduje

„Skaičiai skaičiais, bet mes taip pat daug išmokome, dirbdami su Struktūriniais fondais, – tęsė Jim Higgins. – Jų valdymas mums leido pagerinti nacionalinę praktiką ir – kas ne mažiau svarbu – ilgalaikį planavimą ir vertinimą. Tą patį būtume pasiekę ir savomis jėgomis, tik būtume užtrukę gerokai ilgiau. Mes taip pat turime progą būti maža šali mi su žmonėms tarnaujanti administracine sistema, kuri gali remtis gerai „suteptais“ mechanizmais ir neoficialiais tinklais. Žodžiu, visi žino, kas yra geriau. Veiksmingumas, rentabilumas, gebėjimas sparčiai įgyvendinti našius projektus – visa tai jau seniai apskaičiuota ir sėkminga. Dabar mums labiausiai rūpi veiksmingumas: kokia yra tikra pridėtinė projekto piliečiui ar vartotojui vertė?“

Kaip tik veiksmingumas padiktavo būtinybę nutiesti *Luas* („Greitis“ gėlų kalba), dvi (9 km ir 15 km ilgio) naujo ir ultramodernaus Dublino tramvajaus linijas, atidarytas atitinkamai 2004 metų birželio ir rugsėjo mėnesiais. „*Luas* yra griežtai struktūrinis projektas, – pabrėžia Tomas Manningas, Geležinkelio pirkimo agentūros viešųjų ryšių direktorius, darbų vadovas. – Kiekvieną dieną perveždamas 50 000 keleivių, tramvajus padeda išlaisvinti miesto gatves nuo kamščių ir sujungia įvairius Dublino keleivinio transporto mazgus: šiaurinę ir pietinę stotis, DART greituosius priemiesčių traukinius, pagrindines autobusų linijas. Jis taip pat prisideda prie miesto atgaivinimo: nuo pat jo eksploatavimo pradžios prekybos apimtis tramvajaus aptarnaujamoje zonoje išaugo daugiau nei 75 %, o greitųjų

kvartalų nekilnojamojo turto vertė per tris mėnesius padidėjo daugiau nei 15 %. Tačiau ir neturtingi bei socialiai remtini gyventojai taip pat mato naudą: tiek valstybės finansuojamų pigių būstų rajonų gyventojai, tiek lig šiol tiesioginio susisiektimo neturėję gyventojai dabar gali nesunkiai nuvykti į miesto centrą.“ Bendra investicijų suma – 775 milijonai eurų, iš kurių 80 milijonus skyrė ERPF. „Šiek tiek daugiau nei 10 %, gal tai ir atrodo gan kukliai, – samprotauja Tom, – tačiau Europos indėlis yra simbolis, suteikęs pasitikėjimo ir įtikinęs projekto rentabilumu.“

Veiksmingumas – tas pat pasakytina apie 2003 m. baigtą vienos iš Europoje didžiausių vandenvalos įmonių statybą – Ringsendo vandenvalos įrenginius, *Dublin Bay* projekto rezultatą, didžiulį Dublino įlankos vandenvalos kompleksą, pradėtą 1994 m. Investicijos siekė 300 milijonų eurų, iš kurių 80 % skyrė Sanglaudos fondas; vykdant šį projektą prireikė po vandeniu nutiesti 10,5 km ilgio vamzdyną, sujungusį įmonę su Satono (*Sutton*) siurbline, esančia priešingoje įlankos pusėje. Komplexo vandens nuotekų valdymo sistema aptarnauja daugiau negu 1,7 milijono gyventojų.

Ir be savo gigantiškumo ir akivaizdaus modernumo, vandenvalos įmonė turi visus „gero“ projekto požymius: ji technologiškai pažangi (tai vienintelis toks įrenginys, suderinęs hidrolizę su metanogeneze ir biotrasų gavyba iš dumblo ir terminių nuosėdų džiovyklų) ir ypač rentabili (10 centų kubiniam metrui; 8 eurai asmeniui per metus) ir laiduoja 60 % energijos poreikių tenkinimą. Projekte taip pat neužmirštas ir aplinkos aspektas: buvo įrengtas 2 hektarų plotas, kur gali nutūpti paprastosios berniklės pakeliui į Ringsendą. Preliminariais apskaičiavimais įmonė galės susiurbti daugiau nei 75 % įmonės taršos šaltinių, tad Dublino, kaip viena iš nedaugelio sostinių su paplūdimiais, 2005 m. vasaros sezonui tikisi gauti Mėlynąją vėliavą.

Gyventojų susiejimas su projektais

„Atsižvelgiant į veiklos prigimtį ir šalia esančias gyvenamąsias zonas, tokį projektą administruoti nebuvo lengva, – sako Battie White, Dublino miesto tarybos inžinierius, atsakingas už *Dublin Bay* projekto kontrolę. – Štai kodėl aš jums pacituosiu du pagrindinius mūsų darbo principus: mes nuolat laikomės etaloninių „riboženklų“ (*benchmarking*) principo, lygindami mūsų projektą su analogiškais pavyzdžiais užsienyje – Anglijoje ir Jungtinėse Valstijose. O svarbiausia – mes įtraukėme vietos gyventojus į šį projektą“. Battie paaiškina: „2000 metais kartu su pakrantės gyventojais mes įkūrėme vietines ryšių grupes (*Local Liaison Groups*), kurios, susirenkančios kas mėnesį, reguliariai informuodavo ir išreiškėdavo nuomonę apie darbų eigą, o dabar – apie veikiančios įmonės darbą. Tai buvo rizikinga, bet pavyko: komplekso statyba galiausiai nesukėlė jokių pakrantės gyventojų protestų ir neigiamų atsiliepimų žiniasklaidoje.“

Informuoti vietos gyventojus – tokios pagrindinės formulės laikosi ir Jimas McGovernas, Vakarų regioninės institucijos Airijos šiaurės vakaruose vadovas. Jimas vadovavo Golvéjaus miesto ir apylinkių (70 000 gyventojų) 19 naujų plačiajuosčių telematinių tinklų, neseniai įdiegtų Airijoje, projektui. „Svarbu yra gebėti pasiūlyti įmonėms pažangiausią technologiją, kuri savo kainomis galėtų konkuruoti tiek Airijos rytuose, tiek Jungtinėje Karalystėje“. Tai reiškia, jog Golvéjuje buvo nutiesta 57 km

aukšto pralaidumo linijų už 9,9 milijonus, iš kurių 8 milijonus skyrė ERPF. Visą laiką, kol vyko darbai – nuo 2003 m. vasario mėn. iki 2004 m. kovo mėn. – vietinis radijas kasdien informuodavo klausytojus apie projekto eigą. „Kiekvieną pirmadienį mes pateikdavome radijui mūsų savaitės darbų programą. Taip pat mes per spaudos leidinius išplatinome tinklo kortelę. Kai žmonės žino, kas vyksta, pavyzdžiui kada ir kiek laiko jų gatvė bus uždaryta, tada, jūsų projektas pavyks ir sulauks daugumos palaikymo.“

Plačiajuosčio tinklo įdiegimas Golvėje taip pat paspartino ir kitų inžinerinių tinklų plėtrą: „Kad gatvės nebūtų rausiamos po kelis kartus, mes tose pačiose tranšėose paklojome 23 km dujotiekių ir 10 km elektros kabelio.“ Taip pat masto ekonomija leido sumažinti savikainą ir kitas išlaidas. „Be to, – priduria Jimas, – Airijos vyriausybė įsigijo optinių kabelių visai 19 tinklų sistemai, o tai sumažino kainas ir kartu leido sukurti identišką, gata-vą ir visoje šalyje darniai veikiančią produktą. Gera visų lygių partnerystė yra itin svarbi.“

Partnerystė

Tos pačios nuomonės laikosi ir Finbarr Breslin: „Reikia turėti viziją, mąstyti toli į priekį ir mokėti pasikliauti motyvuotų veikėjų partneryste.“ Praėjusio amžiaus 9-ajame dešimtmetyje ši vienuolė su keliomis Malingaro miestelio (Vestmyto grafystės centras) įkūrė moterų, norėjusių imtis tam tikrų jų poreikius tenkinančių projektų, asociaciją. Veiklą jos pradėjo nuo vaikų globos paslaugų, nes tokių paslaugų trūkumas dabar, kai daugėja dirbančių moterų ar vieno tėvo / motinos šeimų, tapo akivaizdus. Ir vėliau Malingaro moterų bendruomenės projektų asociacijos raida atspindėjo visą Airijos moterų padėties raidą per pastaruosius 25 metus: asociacija organizuoja mokymo kursus, kurie ilgainiui nuo namų ūkio tvarkymo 1985 m. iki amatų ir ekonominių pagrindų kursų 2004 m., perėjo tokias stadijas, kaip uniformų siuvimas 1985–1987 m., sekretorių, buhalterinės apskaitos ir informatikos kursai (nuo 1997 m.) bei anglų kalbos kursai imigrantams (nuo 2002 m.).

■ Keli mažieji lopšelio „Mullingar“ mokiniai

Be įvairių socialinės ir profesinės integracijos projektų (kofinansuojamų Bendrijos EQUAL iniciatyva) ir paslaugų arčiau namų (pietūs į namus, finansiniai patarimai ir t. t.), šiandien Asociacija turi puikią valdymo struktūrą, apimančią vaikų lopšelius, darželius ir pradinės mokyklas. Projektas, pradėtas 1997 m., buvo kofinansuojamas iš ERPF ir Europos socialinio fondo (ESF) lėšų drauge su maždaug penkiolika viešų ir privačių partnerių, ir ta proga Marcella O'Reilly, asociacijos darbuotoja, pažymėjo: „Taip pat reikia mokėti valdyti visą sudėtingą struktūrą, suprantant ją kaip finansinę inžineriją, mat socialiniai projektai paprastai sutelkia daug dalyvių ir finansinių šaltinių.“

Klasteriai

Peržengti sudėtingumą ir įveikti atskirtumą yra du pagrindiniai *Leitrim Design House*, maždaug šešiasdešimtį menininkų ir meistrų amatininkų vienijančio tinklo, tikslai. Šis „klasteris“ turi parduotuvę, įrengtą pačiame Kariko prie Šanono (*Carrick-on-Shannon*), mažo turistinio miestelio, centre. Šie meno dirbinių gamintojai, pasinaudodami įvairių fondų ir Europos programų (EQUAL, PEACE, INTER-REG ir t. t.) bei FÁS (*Foras Áiseanna Saothair*), nacionalinio mokymo ir įdarbinimo agentūros, parama, turi galimybę naudotis įvairiomis paslaugomis (mokymasis, karjera, komercializacija, mainai, panašių organizacijų susigiminiavimas ir t. t.), taip pat ir asmeniniu konsultavimu. „Tai kažkiek primena konvejerį, – aiškina Timas Guilbraide, projekto vadovas. – „Gamintojas, siekdamas įsiveržti į rinką, iš pradžių ateina lyg ir tuščiom, bet vėliau pamažėle jo profesionalumas auga, kol galų gale išaušta diena, kai jam daugiau nereikia patarimų ir jis netgi gali pats perduoti savo patirtį kitiems klasterio nariams.“

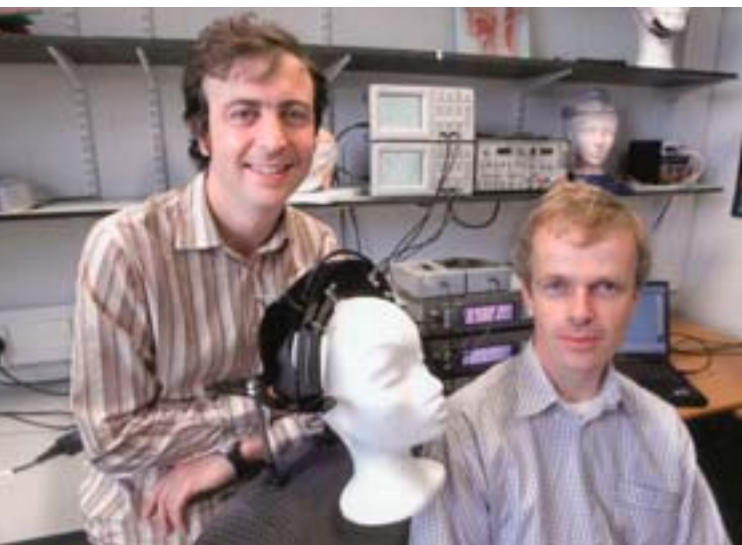
■ Tim Guilbraide namo „Leitrim Design House“ dirbtuvėje

„To paties sektoriaus dalyvių pergrupavimas yra labai svarbus dalykas kaimo vietovėse, kur gamintojai paprastai būna atskirti, - primena Joe Lowe, Lytrimo grafystės įmonių tarybos, kasmet paremiančios 30–35 ekonominius projektus, direktorius (*Leitrim County Enterprise Board*). – „Klasterių kūrimas skatina mainus, informaciją, konkurenciją ir t. t., žodžiu, visa, ko reikia komercinei sėkmei. Mes manome, kad šis veikiantis menininkų tinklas leido sukurti maždaug šimtą darbo vietų.“

Klasteris Airijoje yra ne vien tik madingas žodis, bet ir sąvoka, kuri, iš pradžių vartota vien ekonomine prasme, ilgainiui buvo pritaikyta ir visai dinamiškų teritorijos jėgų samplaikai. Tarp Kariko prie Šanono ir Boilo miestų palei Ki ežerą (*Lough Key*) driekiasi puiki vienos kilmingos giminės valda, kurią Airijos valstybė išpirko 1957 m. ir paverė turistų lankoma ir pamėgta vieta. Tačiau be investicijų ši vieta ilgainiui nutriušo ir buvo užmiršta. „Mes ištyrėme visuomenės, asociacijų, turizmo ekspertų nuomonę ir įkūrėme „apmąstymų grupes“ (*Focus groups*), kad sužinotume vietos gyventojų poreikius ir sukaupėme maksimalų minčių arsenalą kelti šios išskirtinės vietos vertę,“ – pasakoja Neilas Armstrongas, Roskomo grafystės tarybos turizmo skyriaus vadovas.

Šių kolektyvinių konsultacijų rezultatas yra toks: Ki ežeras ir miško parkas nuo 2007 m. taps įvairių pramogų centru, „veiklos santalka“, grindžiama televizijos žaidimų, kaip antai *The Crystal Maze* ar *Fort Boyard*, modeliu. Bendra išlaidų suma – 8 milijonai eurų dalyvaujant ERPF. Tikėtinas poveikis užimtumui: dešimtis etatinio darbo vietų ir maždaug dvidešimt neetatinio darbo vietų. „Tačiau įsidėmėkite, – perspėja Neilas, – svarbiausia yra trukmė: turizme, kaip ir kitose srityse, lengviau sukurti pramogą negu ją ilgai išlaikyti. Svarbiausia nuolat kurti naują, kartu vengiant ultramodernumo, nes technologijos greitai išsina iš mados.“

Tomás Ward ir Charles Markham laboratorijoje savo universitetiniame centre „Maynooth“, kuris yra Europos regioninės plėtros fondo paramos gavėjas. Du tyrinėtojai sukūrė prietaisą, kuris leidžia paversti neurologinės galvos smegenų srovės signalais.

Moksliniai tyrimai ir inovacijos

Gamybos centrai taip pat išsina iš mados. „Keltų tigro“ ekonomikai nuolat kylant (2004 m. BVP išaugo daugiau nei 6 procentais), Airijoje taip pat pastebima tendencija, jog sėkmingai veikiančios įmonės palieka šalį, kad įsikurtų ir vystytų savo veiklą kitur, juolab kad jos ekonomika labai priklauso nuo daugianacionalinių visuomenių. Taigi Airijos gamybinis sektorius turi pakelti kartelę ir orientuotis į labai produktyvias ir rentabilias ūkio šakas. „Ir mūsų neturinčiame bendro centro regione, kuris toli gražu nėra patyręs tokio ekonominio augimo kaip Dublinas, viskas prasideda nuo švietimo,“ – teigia Constance Hanniffy, Airijos 1-ojo tikslo centrinių ir vakarinių grafysčių (angl. BMW) regiono asamblėjos pirmininkė. „Airija visiškai atitinka Lisabonos dvasią, – teigia Gerry Finnas ir Kieranas Moylanas, atitinkamai BMW regiono direktorius ir direktoriaus pavaduotojas. – Mes rengiamės pereiti nuo tiesioginės paramos įmonėms prie netiesioginės paramos, skirtos moksliniams tyrimams ir inovacijai.“

Iš tikrųjų per penkerius metus „uolus Europos mokiny“ tiesiog dešimt kartų padidino valstybės lėšas, skirtas moksliniams tyrimams: iki 2000 m. jas sudarė 20 milijonų eurų, dabar pasistengta suteikti maždaug 200 milijonų. „Tačiau net ir tai sudarytų ne daugiau kaip 1,12 % BVP 2003 m. ir be didžiųjų instrumentų, kaip antai PRTL⁽¹⁾ ar ERPF, paramos vidutinio dydžio institucijoms – tokioms kaip mūsų – būtų labai sunku plėtoti mokslinius tyrimus“, – patikslina Jasonas Twamley, Airijos Meinuto (*Maynooth*) valstybinio universiteto mokslinių tyrimų dekanas, kurio fakultetas 2003 m. įsigijo naujas patalpas ir įrangą, skirtą biomokslams ir elektronikos inžinerijai. Maždaug trečdalis iš 16,1 milijonų eurų, išleisto infrastruktūrai, buvo skirta iš ERPF lėšų.

Tačiau kokį svarų patarimą Airijos Struktūrinių fondų koordinatorius duotų savo naujųjų šalių narių kolegoms šiais ilgalaikiai sanglaudai ir konkurencingumui neaiškiais laikais? Jimas Higginsas atsako: „Teikti pirmenybę valstybinei nuosavybei, investicijas daugiausia skirti mokymui, švietimui, moksliniams tyrimams, infrastruktūrai ir paslaugoms, duodančioms naudą plačiai visuomenei ir taraujančioms visuomenės interesams. Parama, skirta vien privačiam sektoriui, greitai pasiekia savo ribas.“

Airijos valdymo institucijos 2004 m. išspausdino puikų „ES struktūrinių ir sanglaudos fondų Airijoje įgyvendinimo ir administravimo vadovą“ (*Guide to the Implementation and Administration of EU Structural and Cohesion Funds in Ireland*), kuris, pateikdamas aiškų ir užbaigtą vaizdą, gali padėti vykdyti Bendrijos fondų finansuojamus projektus.

csfinfo@csfunits.irlgov.ie

⁽¹⁾ Trečiojo lygio institucijų tyrimų programa (*Programme for Research in Third Level Institutions*).

Valonija (Belgija)

„Regionų keitimasis
gera valdymo praktika“

Luc Hougardy, Valonijos regiono ministerija, Europos programų valdyba

Galima drąsiai teigti, kad regionai yra labiau linkę pranešti apie pasiektus rezultatus negu apie planavimo dokumentų valdymo formą.

Vis dėlto Europos reglamentų nustatytų reikalavimų įgyvendinimo būdas tvirtai lemia programų vykdymą tiek veiksmingumo, tiek efektyvumo požiūriu. Štai kodėl buvo ypač įdomų pradėti bandomąjį projektą, apimančį visas kituose Europos regionuose veikiančias valdymo, priežiūros ir kontrolės sistemas ir galintį sujungti keitimosi gera praktika ir veiklos rodiklių lyginimo (*benchmarking*) procesą, kuris leistų įvertinti svarbų dalyką – kaip Valonijos regionas galėtų jas perimti.

Toks rizikingas projektas – Valonijos regiono ministerijai globojant – vyko Valonijos regiono Europos programų valdybos, atsakingos už daugiausia ERPF kofinansuojamų programų valdymo, priežiūros ir kontrolės sistemų vykdymą, iniciatyva.

Kiti penki regionai, dalyvavę šiame projekte, kurio organizavimas buvo patikėtas išoriniam konsultantui ir kofinansuojamas ERPF lėšomis pagal 2-ojo tikslo techninės paramos programą, buvo: Ronos Alpių regionas (Prancūzija), Pjemonas ir Ligūrija (Italija), Anglijos rytai (Jungtinė Karalystė) ir Mas-trichtas (Olandija).

Be pamokų, kurių tikimasi gauti lyginant sistemas, reikia pabrėžti, kad vizitai taip pat leido užmegzti tiesioginį ryšį su partneriais. Šitaip mes galėjome tiesiogiai aplankyti mūsų kolegas Prancūzijoje (Ronos Alpių regiono regioninę tarybą ir prefektūrą) ir Italijoje (Pjemonto pramonės departamentą ir Ligūrijos Europos reikalų departamentą). Be to, ypač įdomu buvo sužinoti, kad kiti regionai dažniausiai susiduria su tokiomis pat problemomis kaip ir mes.

Po šio apsisiekimo paaiškėjo, kad Valonijos regione įdiegtas sistemos teigiamai įvertinto mūsų kolegos iš kitų Europos šalių. Ypač buvo išskirti du geros valonų sistemos praktikos pavyzdžiai:

- > **Atrankos procesas:** Valonijos regionas įkūrė nepriklausomą darbo grupę, aprėpiančią 2-ojo tikslo regionų universiteto darbuotojus ir pramonininkus, įgaliotus teikti pasiūlymus ir pagalbą Valonijos vyriausybei atrenkant projektus ir tikrinant jų atitiktį pagal Bendrajame planavimo dokumente nustatytas strategijas;

- > **Informacinė stebėjimo sistema,** leidžianti kontroliuoti vykdomus kofinansuojamus projektus interaktyviojo ryšio režimu (*on-line*).

Be to, paaiškėjo, jog tam tikrų sričių Valonijos regione įkurtos sistemos (mokėjimo institucija, metinės ataskaitos apie informavimo priemones, kontrolės lygių sutapdinimas ir t. t.), pranoko analogiškas kitų regionų plėtojamas sistemas.

Iš mūsų partnerių paimti pagrindiniai mus dominančios praktikos pavyzdžiai, kuriuos mes galėjome nustatyti ir kuriuos išties ar iš dalies galėtume integruoti į Valonijos sistemą, yra tokie:

- > Pjemonte veikianti „perrezervavimo“ (*overbooking*) sistema, naudojanti vykdomiems projektams skirtą valstybės finansavimą; šitaip ji leidžia perviršyti ERPF numatytą biudžetą ir sudaro atsargas, sušvelninančias padėtį, kai kitų projektų būna atsisakyta. Ši sistema garantavo, kad galutinio įsisavinimo indeksas siektų 99 proc. per 1994–1999 m. planavimo laikotarpį. Kita įdomi praktika, pavadinta *Chronoprograma*, buvo įdiegta siekiant išvengti lėšų anuliavimo pagal $n+2$ taisyklę; ji skiria pridėtines lėšas (susietas su finansinio poveikio lygmeniu) projektams, kurių vykdymo terminai yra išlaikyti, o priešingu atveju – jas įrašo į minusą;
- > Anglijos rytuose projekto vykdymo ir priežiūros vykdytojams į pagalbą ateina vietinės žinybos (*Local Area Groups*) ir padėjėjai. Kas trys mėnesiai vykstantys vizitai ir padėjėjų padeda vykdytojams įgyvendinti projektus ir užtikrinti gerą vykdomos veiklos priežiūrą.

Pabaigai dera pridurti, kad ši patirtis buvo nepaprastai turininga ir mes karštai tikimės, jog užmegzti ryšiai padės mums laukiant naujų valdymo ir kontrolės reglamentų 2007–2013 metams; visus suinteresuotus regionus kviečiame dalyvauti šioje „mainų biržoje“, kad palengvintume programų įgyvendinimą pagal dabar vykstančio administracinio supaprastinamo struktūrą.

Pasiteirauti: l.hougardy@mrw.wallonie.be

Tel. (32)81 33 39 27

Faks. (32) 81 33 37 44

<http://economie.wallonie.be> (<http://europe.wallonie.be>)

Andalūzija (Ispanija)

„Reikšmingas visų veikiančiųjų asmenų bendradarbiavimo ir koordinavimo pastangų pavyzdys“

Ispanijos finansų ir ūkio ministerijos Bendrijos fondų generalinis direktoratas

Andalūzija, vienas iš didžiausių ir tankiausiai gyvenamų Europos regionų, gauna labai svarbų viso Struktūrinių fondų programos planavimo laikotarpio finansavimą. Integruotai Andalūzijos vykdymo programai (POIA – 1-asis tikslas) 2000–2006 m. laikotarpiu iš Struktūrinių fondų buvo skirta 7 840,414 milijonų eurų, o bendra programos išlaidų suma siekė 11 288 milijonus eurų. 2004 m. „įgyvendinimo atsargas“ skyrus veiksmingiausiems projektams, paramos suma išaugo iki 8 186 milijonų eurų iš bendros 12 026 milijonų sumos. POIA programą vykdo skirtingi valstybės administracijos padaliniai ir Andalūzijos regioninė vyriausybė (*Junta*).

Trumpai tariant, strategijos esmė – įveikti regiono plėtrą stabdantį infrastruktūrinį atsilikimą investuojant į produktyvias ir konkurencingas ūkio šakas, į žmogiškuosius išteklius ir darbo vietų kūrimą, ypač daug dėmesio skiriant moksliniams tyrimams, technologinei plėtrai ir žinių visuomenei.

Tarpinis vertinimas patvirtina šios strategijos pagrįstumą, mat apskritai regione nebuvo jokių esminių pokyčių, kurie diktuoūtų peržiūrėjimo būtinybę. Visos dalyvaujančios šalys – institucijos, atsakingos už planavimą, vietinė valdžia, ekonominiai ir socialiniai veikėjai – nemažai nuveikė bendradarbiaudamos ir koordinuodamos savo pastangas. Tad šią partnerystę vainikavo gerai parengta programa, kuri regioniniu ir valstybiniu lygmeniu susieta su kitais planavimo dokumentais, ES prioritetais, daugiašalėmis programomis, Bendrijos iniciatyvomis ir inovacine veikla. Be to, vertinimas rodo, kad POIA aiškiai paspartino realios ekonominės konvergencijos procesą Andalūzijoje.

Dvi 2000–2006 metų Struktūrinių fondų reglamentuose įdiegtos priemonės padėjo įgyvendinti tikslus: pirmiau minėtos „įgyvendinimo atsargos“ ir $n+2$ taisyklė, anuliuojanti per dvejus metus nepanaudotas lėšas.

Antra vertus, programų plėtotė leido sustiprinti programų koordinavimo mechanizmus ir kuo geriau panaudoti sinergijos potencialą. Taip pat pagerėjo priežiūros ir vertinimo veikla. Šiuo atžvilgiu reikia išskirti įvairius skirtingus rodiklius, nustatytus gausioms „lygių galimybių“ prioriteto priemonėms, taip pat ir įgyvendinamiems dideliems aplinkosaugos infrastruktūrų projektams. Kaip tik čia kompetentingos institucijos, organizuotai veikdamos, atliko didesnę nei per ankstesnį laikotarpį – net jei tikslas ir nebuvo iki galo įgyvendintas – sąmonėjimo darbą integruojant lygių galimybių ir aplinkos principus į priemones.

Remiantis 2004 metų gruodžio mėnesio duomenimis, POIA finansinio įgyvendinimo dydis yra 72 % 2000–2004 metams ir 51 % 2000–2006 metams. Tai labai neblogas rodiklis, ypač jei turėsime omenyje, kad likę metai leidžia tikėtis reikšmingos pažangos. Ši 72 % vidurkį pranoko trys prioritetai: konkurencingumas ir gamybinė pramonė (79 %), žmogiškieji ištekliai (84 %), transporto ir energetikos sektorius (92 %). Kitų bazinių prioritetų – aplinkosaugos, natūralios aplinkos ir vandens išteklių bei žemės ūkio ir regioninės plėtros – įgyvendinimo dydis siekia tik 43 %.

Konkrečiai kalbant, galima išskirti keletą skaičių, susijusių su minėtais prioritetais:

- > **Konkurencingumas ir gamybinė pramonė:** suteikta 6 550 subsidijų, 11 172 paramos gavėjų pradėjo verstis privačia praktika, 9 054 įmonių gavėjų, 5 524 milijonai eurų privačių investicijų, kurias paskatino ši finansinė parama, 129 mažų ir vidutinių įmonių, pradėjusių pirmą kartą eksportuoti;
- > **Žinių visuomenė (technologinės naujovės, moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra, informacinė visuomenė):** 2 327 asmenys (iš jų 1 267 moterys), gaunantys tyrimams ir technologinei plėtrai skirtą paramą, 244 bendrai finansuojami mokslinių tyrimų ir plėtros projektai, skirti 17 648 tyrėjams, 24 modernizuoti ir mokslinė aparaturą aprūpinti centrai, valstybinėse įstaigose įkurta 1 913 informacinių tinklų, kuriais naudojasi 230 438 žmonės;
- > **Žmogiškieji ištekliai:** sukurtos 898 mokymosi ir mokymo vietos, sukurti 68 nauji mokymo centrai ir 566 centrai modernizuoti, parama užtikrinant alternatyvų švietimą 24 000 mokyklos nebaigusiems mokiniams (iš jų 6 560 moterys), parama 47 000 žmonių reintegravimui į darbo rinką, parama 27 606 ilgalaikiams bedarbiams (iš kurių 16 757 moterys, pagalba 17 766 jauniems žmonėms integruotis į darbo rinką (iš kurių 7 690 moterys).

Taip pat sėkmingai vykdomi transporto infrastruktūros projektai, kurių daugelis įeina į transeuropinius tinklus. Galiausiai reikia paminėti tokias neseniai įkurtas pramonines zonas, kaip *Alkeria (Huelva)*, *Peral (Arkos de la Frontera, Kadis)*, Kordobos juvelyrų parkas ar Europos verslo ir inovacijų centras Sveikatos mieste lyje Grenadoje.

Internetinė svetainė ir adresas:

<http://www.juntadeandalucia.es/economiayhacienda/fondos/POIA/poia.htm>

OLANDIJA

Roterdamo *Oude Noorden* kvartalo atgaivinimas

Bendra išlaidų suma – 851 059 EUR
ES indėlis – 212 753 EUR

„Ilgą laiką Roterdamo Šiaurinė stotis buvo apleista, nyki vieta. Tikras miesto skaudulys. Remiantis URBAN II Bendrijos iniciatyvos programa, 2002–2004 m. buvo pradėtas miesto teritorijos atgaivinimo projektas. Jo tikslas – stotį ir gretimą aplinką paversti intermodaline viešojo transporto platforma, kuri būtų saugi, praktiška, lengvai valdoma ir pajėgi aptarnauti nemažą keleivių srautą. Buvo atlikti įvairūs darbai: sukurta keleivių išlaipinimo zona (vadinamoji *Kiss & Ride* zona); įrengtas naujas apšvietimas; įrengtos aikštelės taksi automobiliams, autobusams ir dviračiams; pakloti šaligatviai; nutiesti kabeliai; įtaisyta įranga, palengvinanti įvairių transporto rūšių derinimą; muzikinis kioskas perkeltas į kitą vietą; padaugėjo policijos patrulių ir t. t. Tad po šio projekto Roterdamo Šiaurinė stotis tiesiog atgimė. Dabar ji patraukli, saugi ir gerai sutvarkyta vieta. Ilgainiui pagerėjusi materialinė infrastruktūra suteiks svarbių socialinių ir ekonominių pranašumų, o pirmiausia – geresnę *Oude Noorden* kvartalo gyvenimo kokybę.“

Adri Hartkoorn, II URBAN programos „Noord aan de Rotte“ vadovas
a.hartkoorn@obr.rotterdam.nl (www.noordaanderotte.nl)

PORTUGALIJA

Nauji natūralūs vaistai

Bendra išlaidų suma – 403 287 EUR
ES indėlis – 94 431 EUR

„S.A. Labor Qualitas“ ir Eksperimentinės ir technologinės biologijos instituto (IBET) projektas NATURFAR yra vykdomas kaip mokslinių tyrimų ir plėtros institutų bei farmacijos technologinių įmonių bendradarbiavimo projektas. Jo tikslas – vaistų gaminimo procesas, pagrįstas pažangiausia technologija – ekstrakcija, naudojantis vadinamaisiais „superkritiniais“ skysčiais, kurie yra specialiai pritaikyti farmacijos pramonei. Projektas leidžia paleisti į rinką naujus produktus, kuriuos sudaro aktyviosios medžiagos ir kurie nėra tos pačios srities įmonių patentų objektas. NATURFAR yra farmacijos rinkos gamą praturtinančios strategijos, kuri lig šiol pasitenkindavo tiksliosios cheminės sintezės didmenomis, rezultatas.“

Francisco Sousa Soares, Darbinės programos „Mokslas ir technologinės naujosios 2010“ vadybininkas
Poci2010@poci2010.mcies.pt

DANIJA

Šiaurės Jutlandijos eksporto programa

Bendra išlaidų suma – 3 000 000 EUR
ES indėlis – 2 000 000 EUR

„Programa buvo pradėta atlikus tyrimą, kurio išvados atskleidė, kad Šiaurės Jutlandijos įmonės neišnaudoja 3–4 milijardų Danijos kronų turimo eksporto potencialo per metus. Tuo remdamasis Šiaurės Jutlandijos regionas nusprendė parengti programą Šiaurės Jutlandijos įmonių eksporto potencialui išnaudoti. Eksporto ekspertų grupei buvo patikėta atsakomybė parengti programą, kuri taptų didžiausiu eksporto postūmiu Danijos regione. Programa padeda įmonėms pagerinti gebėjimą realizuoti savo gaminius užsienyje. Pagalbą sudaro prieinamos ekspertų konsultacijos įmonėms ir pagal 2-ojo tikslo programą skiriama finansinė parama, dengianti 70 proc. išlaidų konsultantams. Konsultantai paprastai parengia rinkos analizes, numato eksporto strategiją ir t. t. Programa yra vykdoma taip, jog įmonė yra atleidiama nuo pagrindinio administracinio darbo krūvio, dažnai susijusio su ES projekto vykdymu. Tikimasi, kad į programą įtraukus įmones, pirmoji programa sukurs 354 darbo vietas. Todėl Šiaurės Jutlandijos regionas nusprendė pradėti naują programą, skirtą maždaug 150 naujų įmonių.“

Gitte Madsen, Projekto vadovė, Šiaurės Jutlandijos regionas
amt.gm@nja.dk

ITALIJA

Kampanijos kompetencijos centrai

Bendra išlaidų suma – 237 738 000 EUR
ES indėlis – 83 204 500 EUR

„Kampanijos regiono kompetencijos centrų tinklo tikslas – skleisti žinias, įvertinti poreikius ir perteikti technologines naujoves mažoms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ). Dešimt tinklo centrų veikia aprėpia septynias sritis: aplinkosaugos rizikos analizę ir priežiūrą, pažangiąją biologiją ir jos pritaikymą; kultūrinio ir aplinkosaugos paveldo išsaugojimą ir panaudojimą; žemės ūkio produktų gamybą; naujausios produkcijos reikmėms skirtas technologijas; informacijos ir komunikacijos technologijas (IKT); transportą. Galutinis tikslas – skatinti patentinius mokslinius tyrimus ir savo veiklą žiniomis grindžiančių MVĮ atsiradimą.“

Maria Adinolfi, Mokslinių tyrimų, statistikos, informacinių sistemų ir informatikos ministerijos direktorė – Kampanijos regionas
ricercascientifica2@regione.campania.it

***Inforegio* internetinis puslapis**

Europos regioninės politikos apžvalgą skaitykite *Inforegio* internetiniame puslapyje.

Naujausią informaciją rasite skiltyje *Newsroom*:

http://europa.eu.int/comm/regional_policy/newsroom/index_en.htm

Pasiteirauti

Europos Komisija, Regioninės plėtros generalinis direktoratas
01 skyrius — „Informacija ir komunikacija“
Thierry Daman
41, avenue de Tervuren, B-1040 Bruxelles
Faks. +32 2 296 60 03
El. paštas: regio-info@cec.eu.int
Puslapis internete: http://europa.eu.int/comm/dgs/regional_policy/index_en.htm

Informacija apie Europos Sąjungos regioninę paramą:
http://europa.eu.int/comm/regional_policy/index_en.htm

ISSN 1725-8227

© Europos Bendrijos, 2005
Kopijuoti leidžiama, nurodžius šaltinį.

Leidinių biuras
Publications.eu.int